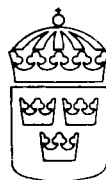

Konstitutionsutskottets yttrande

1988/89:KU4y

Särskild vinstskatt m.m.

1988/89
KU4y

Till skatteutskottet

Skatteutskottet har berett konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1988/89:132 om tillfällig vinstskatt m.m. Konstitutionsutskottet tar i sitt yttrande upp vissa konstitutionella aspekter som aktualiserats i ärendet.

Som ett led i en åtstramning av den ekonomiska politiken meddelade regeringen i en skrivelse till riksdagen (regeringsbeslut den 22 december 1988, skr. 1988/89:72) sin avsikt att lämna förslag till riksdagen om en särskild skatt på företagets vinster. Regeringsbeslutet offentliggjordes den 31 december 1988. Enligt den nu framlagda propositionen är avsikten att skatten skall vara tillfällig och normalt beräknas på vinsten för det räkenskapsår som börjar den 1 januari 1989. Skatt skall tas ut med 15 % av beskattningsunderlaget och betalas till staten. Den särskilda vinstskatten skall ha samma krets av skattskyldiga som enligt lagen (1983:1086) om vinstdelningsskatt, nämligen aktieföretag, ekonomiska föreningar, sparbanker och ömsesidiga skadeförsäkringsanstalter.

I lagrådets yttrande samt i motioner som väckts med anledning av propositionen påtalas brister i ärendets beredning (RF 7 kap. 2 §). Av propositionen framgår att regeringen inhämtat synpunkter på förslaget från riksskatteverket. Vidare har med anledning av skrivelsen till riksdagen framställningar gjorts från Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund om att förslaget inte skall genomföras. Skatteutskottet planerar en offentlig hearing den 2 maj 1989 till vilken bl.a. en rad organisationer inbjudits.

Utskottets överväganden

Konstitutionsutskottet delar i och för sig de synpunkter som bl.a. lagrådet anlagt på ärendets beredning. Som utskottet i tidigare sammanhang anfört (se KU 1982/83:8y angående förslag om tillfällig vinstskatt i prop. 1982/83:102) följer emellertid av den nämnda grundlagsbestämmelsen – RF 7 kap. 2 § – att det i varje särskilt fall får bedömas i vad mån det finns behov av att inhämta upplysningar och yttranden från myndigheter och sammanslutningar. Mot denna bakgrund och med hänvisning till vad i övrigt förekommit anser utskottet att det i regeringsformen uppställda kravet på beredning

iakttagits från regeringens sida. Som nyss framgått avser skatteutskottet att ytterligare komplettera riksdagens beslutsunderlag.

Enligt 2 kap. 10 § RF får skatt eller statlig avgift ej uttas i vidare mån än som följer av föreskrift; som gällde när den omständighet inträffade som utlöste skatt- eller avgiftsskyldigheten. Finner riksdagen särskilda skäl påkalla det; får dock lag innebära att skatt eller statlig avgift uttas trots att lagen inte hade trätt i kraft när nyssnämnda omständighet inträffade, om regeringen eller riksdagsutskott då hade lämnat förslag härom till riksdagen. Med förslag jämföras ett meddelande i skrivelse från regeringen till riksdagen om att sådant förslag är att vänta.

Som tidigare framgått har regeringen iakttagit den sistnämnda regeln i grundlagsstadgandet genom skrivelsen till riksdagen. Frågan är emellertid, huruvida särskilda skäl påkallar att den föreslagna lagen om tillfällig vinstskatt ges retroaktiv verkan. I denna del vill utskottet anföra följande. Det aktuella regelsystemet i regeringsformen infördes 1979 (se prop. 1978/79:195) som ett resultat av den s.k. rättighetsskyddsutredningens överväganden. Utredningen framhöll bl.a. (se SOU 1978:34 s. 161) att riksdagen flera gånger ansett en viss retroaktiv tillämpning av nya skatteregler nödvändig bl.a. av skatteflyktsskäl.

Lagrådet har i nu förevarande ärende inte funnit att den föreslagna lagstiftningen till någon del har sådan tillbakaverkande karaktär som avses i 2 kap. 10 § RF när det gäller tiden före den 1 januari 1989. Inte heller har lagrådet ansett att det föreligger några formella hinder med hänsyn till samma grundlagsstadgande att låta lagstiftningen börja tillämpas vid den angivna tidpunkten. Utskottet ansluter sig till lagrådets bedömning.

Konstitutionsutskottet har från de synpunkter utskottet har att företräda i övrigt inte funnit anledning till något uttalande i ärendet.

Stockholm den 19 april 1989

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Catarina Rönning (s), Kurt Ove Johansson (s), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Anita Modin (s), Torgny Larsson (s), Elisabeth Fleetwood (m), Ylva Annerstedt (fp), Bengt Kindbom (c), Bo Hammar (vpk), Hans Leghammar (mp), Ulla Pettersson (s) och Ines Uusmann (s).

Avvikande mening

Anders Björck (m), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Elisabeth Fleetwood (m), Ylva Annerstedt (fp) och Bengt Kindbom (c) anser att utskottets överväganden bort ha följande lydelse:

Vad gäller den beredning som föregått propositionen konstaterar utskottet i likhet med lagrådet att förslagen inte varit föremål för sådan remissbehand-

ling som avses i 7 kap. 2 § RF. Detta har bl.a. inneburit att lagrådet haft begränsade möjligheter att bedöma lagstiftningens praktiska konsekvenser och tillämpning (se 8 kap. 18 § RF). Det gäller sådana centrala frågeställningar som hur förslaget ställer sig till rättssäkerhetens krav, om förslaget är så utformat att lagen kan antas tillgodose angivna syften samt vilka problem som kan uppstå vid tillämpningen. Denna brist i beredningsförfarandet är enligt utskottet av så allvarlig karaktär att propositionen redan av detta skäl bör avslås.

Beträffande retroaktivitetsförbudet i 2 kap. 10 § RF vill utskottet erinra om att både rättighetsskyddsutredningen och departementschefen (se prop. 1978/79:195 s. 55) framhållit att det är ett rättssäkerhetsintresse av vikt att skattelagar inte utan starka skäl ges tillbakaverkande kraft. Enligt utskottet har beträffande förevarande ärende inte visats sådana särskilda skäl – t.ex. risk för s.k. skatteflykt – för avsteg från det retroaktivitetsförbud som uppställts i nyssnämnda lagrum.

Sammanfattningsvis har utskottet, från de synpunkter utskottet har att företräda, kommit till den slutsatsen att propositionen av konstitutionella skäl inte bör läggas till grund för beslut i riksdagen. Propositionen bör följaktligen avslås.

Särskilt yttrande

Hans Leghammar (mp) anför:

Miljöpartiet de gröna anser från konstitutionella utgångspunkter att tillfälliga skatter av den natur som nu föreslås av regeringen är ägnade att undergräva förtroendet för den ekonomiska politiken. Den nödvändiga nedkyllningen av ekonomin bör ske inom ramen för det permanenta skattesystemet. Dock har under den senaste tiden en ovanligt stark vinstutveckling ägt rum, och i det läget inser jag att extraordinära åtgärder varit påkallade och accepterar alltså förslaget från konstitutionella synpunkter.

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...